

Til Stortingets Energi- og miljøkomité (energi-miljoe@stortinget.no)

Oslo, 08.11. 2024

Innspill fra SRN på høring – Meld. St. 27 Førebudd på flaum og skred.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) er et samarbeid mellom Den Norske Turistforening, WWF Verdens naturfond, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Norges Naturvernforbund. Vi vil med dette gi et skriftlig innspill til Energi- og miljøkomiteens høring på Meld. St. 27 (2023-2024) Førebudd på flaum og skred.

I mange områder er natur ødelagt eller endret i så stor grad at dette øker risiko for flom, skred og ulykker. SRN vil påpeke at økologisk kunnskap og de mulighetene som ligger i bruk av økologisk godt fungerende natur eller restaurering av ødelagt/forringet natur må vektlegges i vesentlig større grad enn stortingsmeldingen har lagt opp til. Dette gjelder ikke bare for de konkrete, kartlagte risikoområdene, men også tilstøtende økosystemer som i et landskapsperspektiv kan bidra til å redusere risiko for flom og skred. Naturbaserte løsninger må derfor ha førsteprioritet.

Areal- og naturforvaltningen trenger tydeligere virkemidler for å ivareta både økologisk godt fungerende natur, og trygge løsninger for skred- og flomsikring. Vi mener at flere relevante lover, slik som plan- og bygningsloven, skogloven, og vannforskriften, må styrkes og benyttes mer aktivt for å prioritere naturbaserte løsninger som sikring og forebygging mot ulike naturfarer.

Bakgrunn og forslag

Vi viser både til vårt innspill til Olje- og energidepartementet i forbindelse med regjeringens arbeid med Stortingsmelding 27 (brev av 03.11. 2023, «SRN-innspill til stortingsmelding om flom og skred») og vårt brev til Energi- og miljøkomiteen av 01.02. 2023 («Flaumsikring i verna vassdrag»).

Norge har klare forpliktelser til å følge opp den internasjonale naturavtalen og den nasjonale vannforskriften i tråd med EUs vanndirektiv. Sentrale mål her er både 30 % representativt vern og effektivt bevart natur, økt fokus på restaurering av natur, og å sikre god økologisk tilstand i økosystemene, inkludert vann- og vassdragsnaturen vår.

Arbeidet med flom- og skredsikring er viktig og må tas på største alvor. Dette må balanseres mot at Norge også må løse naturkrisen. Tiltak mot flom og skred må sees i sammenheng med bevaring av natur og andre viktige miljømålsettinger. I forbindelse med komiteens behandling av Meld.St. 27 (2023-2024) vil vi særlig be komiteen vektlegge og ivareta følgende sentrale premisser:

1. Verna vassdrag må forbli verna.

I meldingen åpnes det opp for utbygging av verna vassdrag dersom dette gir vesentlig flomdemping og dersom "verneverdiene ikke vil bli påverka nemneverdig".

Utbygging i verna vassdrag vil skade verneverdiene og påvirke naturmangfoldet negativt. Det framsettes påstander om å foreta «skånsom utbygging» eller utbygging som ikke påvirker verneverdiene i verna vassdrag «nevneverdig». Det finnes ingen «skånsom utbygging» som samtidig ivaretar verneverdiene på en økologisk tilfredsstillende måte.

All vannkraftutbygging har negative effekter både på natur- og friluftslivsverdier. Hvis utbygging skal bidra til flomsikring så må det bl.a. bygges større magasiner, veier, kraftstasjoner og nett. Dette vil gi neddemte arealer og en rekke andre større arealinngrep, betydelig redusert vannføring og andre negative påvirkninger på økologi, vandynamikk, arts mangfold og fiskeproduksjon. De mest kjente miljøeffektene er endret vanntemperatur, endret sedimentkvalitet- og transport, og endret fiskevandring. Også bunndyrfauna påvirkes negativt. Kantvegetasjon og inntilliggende økosystemer som fossesprutsoner, sump- og flommarkskoger blir negativt påvirket, får endret økologi og lokalt artstap. Også friluftslivsaktiviteter som fiske, padling, og generell landskapsopplevelse blir forringet som følge av redusert vannføring og tap av arts mangfold.

➔ SRN vil på det sterkeste anbefale Stortinget å avvise kraftutbygging i verna vassdrag som tiltak.

2. Naturbaserte løsninger

SRN er skuffet over den knappe omtalen av naturbaserte løsninger i stortingsmeldingen. Vi mener naturbaserte løsninger bør fremheves og legges til grunn for det meste av sikringsarbeid i fremtiden i Norge.

Bevaring av natur, bedre og mer målrettet forvaltning, og restaurering av natur for å forsterke den økologiske tilstanden er viktig og riktig bruk av natur for å redusere risiko. Særlig er det viktig å sikre og bevare stabile økosystemer i og inntil vann og vassdrag. Myr, sump- og flommarkskoger, naturlige vannløp, intakt vegetasjon, og brede kantsoner er av vesentlig betydning for å redusere risiko for alvorlige hendelser. Ødelagte kantsoner kan restaureres med mål om å reetablere et godt vegetasjonsdekke med gode rotsystemer som bidrar til bedre stabilisering av risikoområder.

Endringer av hydrologi i form av bekkelukking, løpsendinger, forbygninger og andre inngrep i elve- og bekkeløp kan også endre de økologiske forholdene og medføre økt flom- og skredfare. Forskning viser at de viktigste grepene mot flomskader er å gi elvene plass i landskapet og opprettholde og forsterke vassdragenes naturlige økologiske dynamikk. Bevaring av intakt vann-natur er et vesentlig tiltak for risikoreduksjon. Restaureringstiltak for å gjenskape naturlige vannløp som gamle elver og bekker vil være viktig forebygging i mange områder.

Ødelagt, endret og forringet natur øker risiko. Mange steder er mye natur fjernet, særlig økologisk godt fungerende naturlig skog som er særlig viktig i bratt terreng. Flersjiktet, naturlig blandet skog er mer robust for ytre påkjenninger og fungerer bedre enn ensjiktet

monokulturskog for å stabilisere forholdene i rasutsatte områder. Dette er et viktig forebyggende tiltak for stabilisering av jordmasser, og som vern mot steinsprang og skred.

- ➔ SRN anmoder Stortinget om å løfte fram og gi ulike tiltak for naturbaserte løsninger førsteprioritet, at dette forankres i relevant lovverk, og at det etableres gode fagbaserte metoder for å gjennomføre tiltakene.

3. Forbedring av relevante lover

SRN vil påpeke at flere relevante lovverk kan benyttes mer aktivt i flom- og skredforebygging, eksempelvis plan- og bygningsloven (PBL), skogloven og vannforskriften. PBL gir kommunene et handlingsrom til å ta viktige hensyn til flom- og skredfare i sin arealplanlegging. Loven kan brukes for aktivt til å unngå inngrep og bygging i flom- og skredutsatte områder, og om nødvendig, reversere tiltak i risikoområder. Kommunene bør kunne bruke PBL mer aktivt slik at planleggingen legger mer til rette for nødvendige klimatilpasninger. Herunder vurdere behov for å innføre byggeforbud i flomsoner og kantsoner og sikre at brede vegetasjonsbelter bevares der det er flomrisiko. Langsiktig arealplanlegging med etablering av flomdempende, naturbaserte løsninger er særlig viktig i byer, der naturens flomdempende egenskaper er erstattet med asfalt og betong og de samfunnsøkonomiske skadene vil bli svært store.

Skogloven bør også forbedres for å styrke skogens rolle som en risikoreduserende faktor, og for å bli et mer aktivt verktøy for å forebygge skred og flom, inkludert behov for forbud mot hogst og skogsveibygging i bratt og rasutsatt terreng. Stortinget må også benytte anledningen til å peke på hvordan vannforskriften kan brukes mer aktivt. Særlig med tanke på å unngå ødeleggelse og løpsendring av bekker og elver, for å kunne gi pålegg om bevaring og sikring av økologisk gode og funksjonelle kantsoner samt reetablering av naturlige vannløp.

- ➔ SRN ber Stortinget vedta føringer for å iverksette lovendringer i plan og bygningsloven, skogloven og vannforskriften for å optimalisere naturbaserte, forebyggende løsninger mot skred og flom. Samordning av lovverk og tiltak på tvers av sektorer må prioriteres.

Mvh

Samarbeidsrådet for naturvernsaker, SRN

Arnodd Håpnes
SRN-sekretær